

ELS CASTELLERS

Núria Olivella Rigol
Març de 2009

1. Què són els castellers?

Els castellers són una forma de festa catalana tradicional amb un origen molt antic que avui dia es viu amb més força que mai. Consisteix en la construcció de torres humanes que simbolitzarien altes edificacions o castells.

Altes cultures també fan o han fet construccions com aquestes. En el passat se n'havien fet a Alemanya o a Itàlia. Avui encara se'n fan de semblants a llocs com Marràqueix (al Marroc) o Bombai (a l'Índia), tot i que són construccions humanes força diferents dels castells catalans.

Fa més de 200 anys que als **Països Catalans*** s'hi fan castells. Avui hi ha moltes poblacions que tenen **colles castelleres***.

Els castellers són els homes, les dones, els nens i les nenes que fan castells. Hi ha molts tipus de castells, però tots tenen una cosa en comú: sempre es fan en festes populars, als carrers i a les places de pobles o ciutats.

Una persona d'un altre país pot pensar que pujar a nou o deu metres d'alçada per fer una construcció que dura uns tres minuts no té cap lògica. I li pot semblar que és una activitat perillosa i arriscada.

Per què els castells formen part de la cultura popular? Per què es viuen amb tanta passió? Això té una explicació. Els castells són una activitat que es fa al carrer i són molt propers a la gent. Provoquen tota mena de sentiments i passions. No és un simple esport: als castells s'hi troben valors com el treball en equip, la col·laboració i l'amistat, i els castellers valoren més això que el perill o la por de fer les torres.

Això sí, els castellers i les castelleres no es prenen aquesta activitat com un simple joc. Tenen molt en compte els riscos i les conseqüències que comporta aquesta activitat. Quan defineixen la seva pràctica, els castellers parlen de *força*, *equilibri*, *valor* i **seny***.

* **Països Catalans**: territori d'Europa on es parla la llengua catalana, repartit entre l'Estat espanyol (illes Balears, Catalunya, País Valencià), l'Estat francès (Catalunya Nord) i Andorra.

* **Colla castellera**: conjunt de castellers que, formant part d'una entitat, es dediquen a construir castells.

* **Seny**: capacitat de pensar bé les coses i de fer-les amb atenció, vigilant molt.

2. Breu història dels castellers

Els castellers tenen l'origen en la muixeranga, una antiga dansa del País Valencià que va passar a Catalunya al segle XVII amb el nom de *ball de valencians*. Quan s'acabava el ball, les persones que ballaven feien una petita construcció o torre humana. Amb el pas del temps, la construcció es va separar del ball i es feia a part. Així, a les places, la gent es reunia per veure qui feia la torre més alta.

A principi del segle XIX, a Valls ja hi havia dues colles castelleres que competien entre elles. Totes dues van fer castells de vuit pisos d'alçada. Cap a meitat del segle XIX hi va haver la primera època d'èxits castellers, i es van aconseguir castells de fins a nou pisos d'alçada.

A final del segle XIX, va començar una època de decadència dels castells. Però a partir de l'any 1920, l'activitat castellera va començar a refer-se i van aparèixer colles a Tarragona i al Vendrell. Abans de la Guerra Civil (1936-1939), es van tornar a fer castells de vuit pisos. Durant la guerra, però, es va aturar aquest creixement.

L'any 1981, la Colla Vella dels Xiquets de Valls (una de les dues colles de la ciutat) va tornar a fer un castell de nou pisos, després de gairebé cent anys.

Des d'aquell moment, l'activitat castellera ha anat creient i s'ha fet més important: han nascut nombroses colles per tot el territori i s'han aconseguit construccions que fins fa poc temps semblaven impossibles.

3. Les colles castelleres

Els castellers i les castelleres es reuneixen en colles. Avui dia, unes seixanta colles conformen el panorama casteller. Tot i que la major concentració continua situada a la zona tradicional (triangle format per Valls, Vilafranca del Penedès i Tarragona), estan pràcticament escampades per tot Catalunya i fins i tot hi ha colles fora de l'Estat espanyol.

Les colles castelleres es diferencien les unes de les altres pel color de la camisa, per l'escut que hi porten i pel nom. Així, els Castellers de Vilafranca van de color verd; la Colla Vella dels Xiquets de Valls i la Colla Joves Xiquets de Valls van de color vermell; els Minyons de Terrassa van de color lila; els Castellers de Sants van de color gris, etc.

La seva denominació acostuma a ser la de «Castellers de...» o la de «nens» i les seves variacions: xics, xiquets, xicots, sagals, marrecs, minyons... D'altra banda, algunes prenen un altre mot diferencial, potser derivat dels propis de la població que les acull: capgrossos, torraires, tirallongues i brivalls en serien alguns exemples.

Les colles castelleres estan formades per persones de diferents edats i condicions socials i culturals. Això fa que siguin entitats obertes, en les quals tothom és ben rebut. Els castellers i les castelleres d'una colla senten un gran orgull de formar-ne part, i treballen de manera unida per fer els millors castells.

Dins de les colles, no hi ha diferències. Tothom hi té una feina a fer, i tothom respecta i agraeix la feina dels altres. En una colla, tan important és la persona que puja a l'últim pis del castell com la persona que el fotografia des del balcó de l'ajuntament.

Les colles funcionen de manera democràtica, i els seus membres elegeixen les persones que s'encarreguen de dirigir-la. Una colla castellera té una junta tècnica i una junta administrativa. La junta tècnica dirigeix els assajos i prepara les actuacions. La junta administrativa s'encarrega de les qüestions econòmiques i socials. La figura més important és el **cap de colla**, que és qui dirigeix la junta tècnica.

La majoria de colles castelleres tenen un local on porten a terme diverses activitats. Al local, s'hi preparen els castells que es faran a les actuacions i també és el lloc on es troben els castellers i estrenyen lligams d'amistat. La realitat actual de les colles castelleres és el seu afany per estendre i diversificar les seves activitats més enllà del fet casteller.

4. La roba castellera

Els castellers porten una camisa ampla i de roba forta. Cada colla, com ja hem dit, porta una camisa de color diferent per distingir-se de les altres. Els colors més comuns, com per exemple el vermell, el verd i el blau, es poden veure repetits en diverses agrupacions. La camisa sol tenir una butxaca, i en aquesta butxaca moltes colles hi porten l'escut.

Els castellers de totes les colles porten pantalons blancs. Aquests pantalons també solen estar fets de roba forta.

Una de les peces de roba més importants que es posen tots els castellers és una faixa negra. La **faixa*** no serveix per decorar, sinó que protegeix l'esquena dels castellers i fa d'escala als castellers que **s'enfilen***.

LA INDUMENTÀRIA

LA CAMISA

Del mateix color per a tota la colla

EL MOCADOR

Serveix d'esglaó de reforç a la cintura o a la cama

LA FAIXA

Ajuda a pujar i protegeix l'esquena

PANTALONS

Sempre blancs

EL CALÇAT

El més tradicional és l'espardenya

Els castellers porten una faixa més o menys llarga segons el lloc que ocupen dins del castell. Als llocs més baixos del castell, la faixa és més llarga perquè el pes que han d'aguantar amb l'esquena és més gran.

Enfaixar-se* és un acte especial que els castellers fan quan entren a la plaça, just abans de l'actuació.

Els castellers de totes les colles també porten un mocador vermell amb punts blancs. El mocador es pot portar a diferents llocs. Hi ha qui el porta al cap per protegir els cabells i per evitar que la suor li vagi als ulls. Hi ha qui el porta lligat a sobre la faixa per evitar que es desfaci. N'hi ha d'altres que se'l lliguen a la cama per ajudar els més menuts a enfilarse o també es pot portar lligat al canell.

* **Faixa**: peça de roba molt més llarga que ampla que serveix per a cenyir el cos per la cintura donant-li diferents voltes.

* **Enfilarse**: pujar a algun lloc o sobre algú amb l'ajuda de les mans i els peus.

* **Enfaixar-se**: posar-se una faixa.

A l'hora de fer els castells, els castellers que s'enfilen van amb els peus descalços. El calçat tradicional dels castellers que no s'enfilen és l'**espartenya***, però actualment també és habitual veure castellers amb sabates o vambes.

A l'estiu, els castellers les mànigues de la camisa **arremangades***, i a principi i final de temporada, si la camisa no és suficient per resguardar del fred, els castellers utilitzen una samarreta per sota.

Els castellers dels pisos superiors són infants i porten casc per seguretat, tant en assaig com a plaça. El casc casteller es va generalitzar després d'un accident mortal el 23 de juliol de 2006 a Mataró, després d'alguns anys de desenvolupament en què algunes colles havien començat a adoptar-lo.

* **Espardenya**: calçat de sola de cànem trenat, puntera i taló de roba gruixuda, empenya feta amb vetes (o també amb roba gruixuda) i generalment amb dues vetes que es lliguen al turmell.

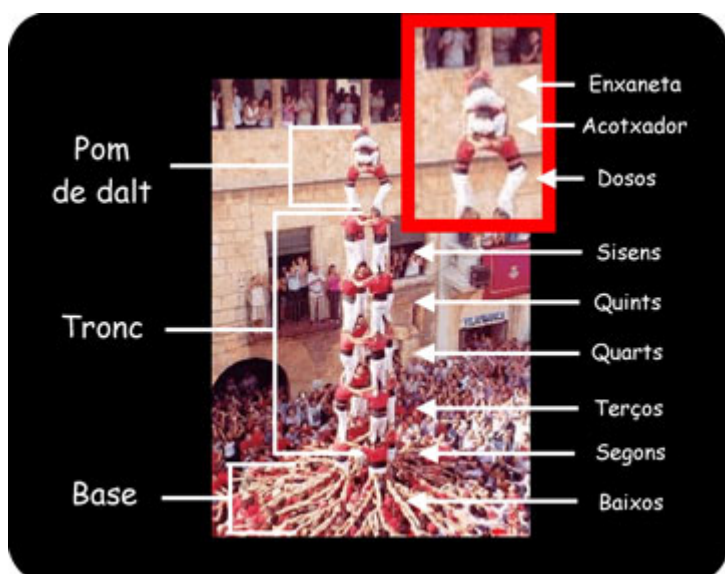
* **Arremangades**: tirades amunt, replegades.

5. El castell

Les construccions castelleres o **castells*** són molt variades i a cada exhibició se'n pot veure un repertori molt ampli. Malgrat això, tot castell consta d'unes parts ben diferenciades.

5.1. Les parts d'un castell

Per veure la forma típica d'un castell es prendrà com a model aquest quatre de nou de la Colla Joves Xiquets de Valls (més endavant s'explicarà per què es diu així). Com es pot observar, s'hi poden distingir tres parts: la **base***, el **tronc*** i el **pom de dalt***.

Les parts d'un castell

* **Castell**: nom genèric que rep cadascuna de les construccions que basteix una colla.

* **Base (o peu)**: tota l'estructura de castellers que conformen la part baixa de la construcció, i que agrupa la pinya i, si escau, el folre i les manilles.

* **Tronc**: tota l'estructura que queda neta per sobre de la base del castell (a partir de l'última pinya) fins el pom de dalt.

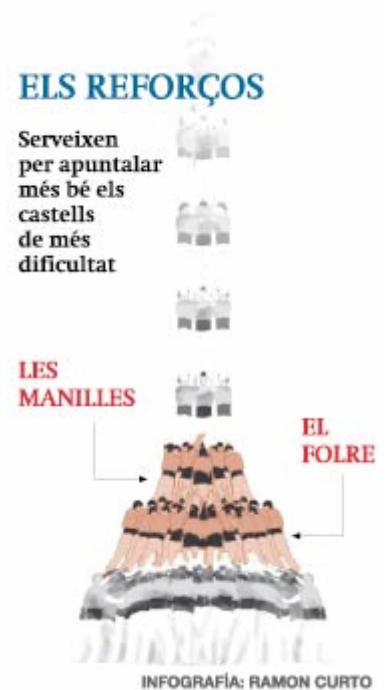
* **Pom de dalt**: conjunt dels tres últims pisos d'un castell, és a dir, els dosos, l'acotxador i l'enxaneta.

La **base** o peu del castell és tot el conjunt de castellers del primer pis que el fonamenten (la pinya i, de vegades, el folre i/o les manilles).

La **pinya*** és la base del castell, i és on hi ha més gent. Les persones de la pinya s'encarreguen d'aguantar, des de terra, la resta del castell. També eviten que els castellers es facin mal si el castell cau.

La pinya consta de dues parts: el nucli (o part central) i la part externa. Al nucli hi ha els castellers o castelleres que aguanten la resta dels castells amb les mans. La part externa té la funció de donar suport al nucli i evitar que es mogui. A més de castellers i castelleres, sovint la formen espectadors que han anat a plaça a veure l'actuació i que volen ajudar les colles.

De vegades, els castells més difícils formen una segona pinya, anomenada **folre***, sobre la pinya principal. Hi ha castells que poden construir, a més, una pinya encara més petita, anomenada **manilles***, sobre el folre.

* **Pinya**: conjunt de castellers que reforcen el primer pis del tronc del castell.

* **Folre**: segona pinya que es col·loca per reforçar el pis de segons del pilar de set, del dos de vuit i dels castells de nou.

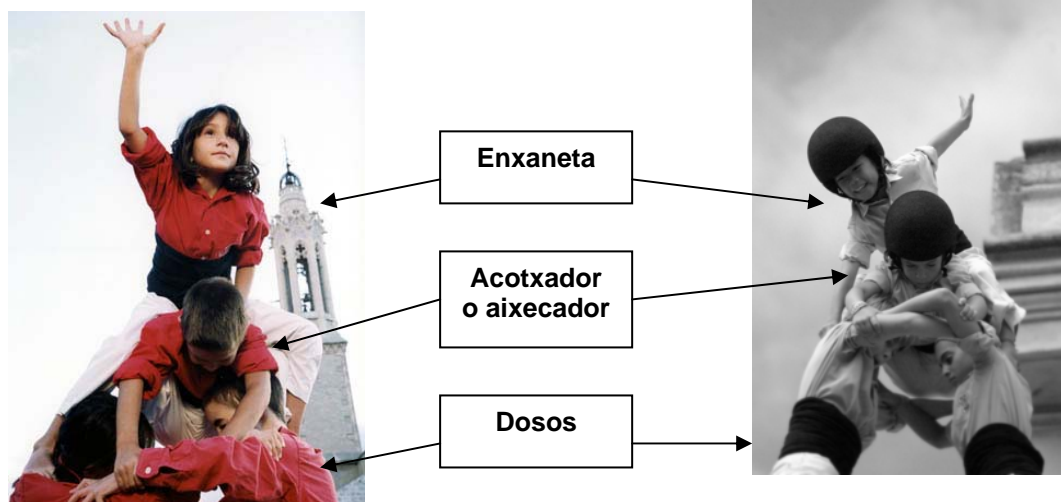
* **Manilles**: tercera pinya que es col·loca per reforçar el pis de terços del pilar de vuit, del dos de nou i del tres de deu.

La segona part és la que es considera el **tronc** del castell. És el conjunt de pisos que queden sense cap mena d'ajut extra. En aquest cas es poden veure primer els **segons*** que es col·loquen justament a sobre dels baixos. Després hi ha els **terços***. Aquestes primeres posicions demanen gent robusta, amb molta força i, sobretot, amb una gran capacitat de patiment.

La resta de pisos (**quarts***, **quints***, **sisens***, per a castells de més de vuit pisos, i **setens***, per a castells de deu) els van conformant de manera progressiva castellers menys robustos i més esvelts per, d'aquesta manera, per treure-li pes a la construcció.

La part més alta del castell és el **pom de dalt**, que està formada per la **canalla***. A la majoria de castells, primerament, se situen dos joves castellers, els **dosos***. A sobre s'hi posa de quatre grapes la que normalment és la figura més petita de totes: l'**acotxador***. Aquest casteller serveix de suport per a l'**enxaneta***, que corona la construcció. Totes tres figures castelleres conformen un pis més cadascuna.

Quan l'enxaneta corona el castell ha de **fer l'aleta*** per demostrar que el castell s'ha fet, és a dir, s'ha carregat.

* **Segon**: cadascun dels castellers que formen el segon pis d'un castell.

* **Terç**: cadascun dels castellers que configuren el tercer pis d'un castell.

* **Quart**: cadascun dels castellers que formen el quart pis d'un castell de set pisos com a mínim.

* **Quint**: cadascun dels castellers que formen el cinquè pis d'un castell de vuit pisos com a mínim.

* **Sisè**: cadascun dels castellers que configuren el sisè pis d'un castell de nou o deu pisos.

* **Setè**: cadascun dels castellers que configuren el setè pis d'un castell de deu pisos.

* **Canalla (la)**: nens i nenes de la colla, que fan de castellers als pisos superiors, o sigui, al pom de dalt.

* **Dosos**: castellers del pom de dalt que formen l'antepenúltim pis del castell i que sempre van en parella independentment de l'estructura que s'estigui carregant (aquesta figura desapareix al pilar).

* **Acotxador (o aixecador)**: nom que rep el/la casteller/a del penúltim pis del castell, per damunt del qual passa l'enxaneta per coronar el castell (aquesta figura desapareix al pilar).

* **Enxaneta**: casteller que corona el castell.

* **Fer l'aleta**: gest que fa l'enxaneta aixecant el braç per indicar que el castell ja està coronat, o sigui, carregat.

5.2. Tipus de castells

Tots els castells es poden catalogar segons l'amplada o estructura (o sigui, quants castellers hi ha per pis) i l'alçada (quants pisos té el castell).

Els castells es poden compondre d'un a quatre castellers per pis. Així, es pot parlar d'estructures d'un (o pilar), de dos (o torre), de tres i de quatre.

Pel que fa a les alçades, els castells poden tenir des de quatre pisos fins a deu. Així, per exemple, es pot parlar del pilar de sis (1/6 serà la seva nomenclatura abreujada), de la torre de set (2/7), del tres de vuit (3/8) o del quatre de nou (4/9). A l'hora de comptar pisos, s'ha de tenir en compte que la pinya és el primer pis, i que el pom de dalt són els tres últims pisos de la construcció (els dosos, l'acotxador i l'enxaneta).

Els castells es poden dividir en dos grans grups: els castells d'estructura simple i els castells d'estructura composta.

5.2.1. Castells d'estructura simple

El pilar. Aquesta construcció té un casteller a cada pis, des del primer pis fins a l'últim. Al pilar, cada casteller aguanta amb els braços el casteller que porta a sobre. El pom de dalt d'un pilar el formen només l'acotxador i l'enxaneta.

El dos o torre. Aquesta construcció té dos castellers a cada pis, que s'agafen i s'aguanten entre ells amb els braços. A diferència del que passa en altres castells, els dosos de la torre es col·loquen igual que la resta de membres del tronc, amb els peus sobre les espatlles del casteller que tenen a sota.

El tres. Aquesta construcció té tres castellers a cada pis, que s'agafen i s'aguanten entre ells amb els braços. Si es mira des de dalt, aquesta estructura té la forma d'un triangle. En aquest castell un dels dosos posa els peus sobre les espatlles del casteller que té a sota, i l'altre reparteix els peus sobre els altres dos castellers del pis de sota.

El quatre. Aquesta construcció té quatre castellers a cada pis. A diferència del dos i del tres, s'agafen amb les mans a les cames dels castellers del pis de sobre. En aquest castell, un dels dosos es col·loca amb les cames obertes sobre dos castellers del pis de sota, i l'altre es col·loca de la mateixa manera, però sobre els altres dos castellers del pis de sota.

El pilar
Pilar de sis
Xiquets de Tarragona

La torre o dos
Torre o dos de set
Jove de Tarragona

El tres
Tres de set
Castellers de Terrassa

El quatre
Quatre de set
Sagals d'Osona

5.2.2. Castells d'estructura composta

Els castells d'estructura composta estan formats per dos o més castells d'estructura simple. Com que són una combinació de més d'una estructura, l'enxaneta ha de fer més d'una aleta per completar-los.

El quatre amb l'agulla al mig. Aquesta construcció està formada per l'estructura d'un quatre i la d'un pilar. L'enxaneta primer ha de fer l'aleta al quatre i després s'ha de posar sobre el pilar que hi ha a l'interior. Per indicar que el castell s'ha fet, els membres del quatre han de baixar, i el pilar que hi ha al mig ha de quedar sol sobre la pinya.

El quatre amb l'agulla
Quatre de set amb l'agulla
Castellers de Gràcia

El quatre amb l'agulla
Quatre de set amb l'agulla
Castellers de Vilafranca

Per veure el quatre de nou amb folre i l'agulla dels Castellers de Vilafranca:

<http://www.youtube.com/watch?v=VImXjA3lpvU>

Per veure el tres de nou amb folre i l'agulla dels Xiquets de Terrassa:

<http://www.tv3.cat/videos/835929>

El cinc. Aquesta construcció està formada per les estructures d'un tres i d'un dos. Hi ha, per tant, cinc castellers a cada pis del tronc. El cinc té dues parelles de dosos i dos acotxadors. L'enxaneta primer ha de fer l'aleta al tres i després al dos. Si no ho fa així, es considera que el castell no s'ha fet.

El cinc
Cinc de set
Xics de Granollers

El nou. Aquesta construcció està formada per un tres i tres dosos o torres. Hi ha, doncs, nou castellers a cada pis del tronc. Aquest castell té tres poms de dalt; així, hi ha tres parelles de dosos i tres acotxadors. L'enxaneta ha de fer tres aletes, una per cada pom de dalt. Si no ho fa així, es considera que el castell no s'ha fet.

El nou
Nou de set
Castellers de Barcelona

La manera de carregar els castells pot ser per sobre, que és la manera habitual. Cada pis es va muntant a sobre dels altres fins al pom de dalt i es descarrega fent l'operació inversa.

Però també es pot carregar per sota (ps) que és una variant especialment difícil que demana molta tècnica i força per part de la colla: els castellers van emergint de la pinya, des dels pisos superiors (la canalla) fins als inferiors fins que el castell queda complet.

Només dues estructures admeten aquesta tècnica ara per ara: el pilar i el tres (1/6ps i 3/8ps, que serien les seves màximes expressions). A l'hora de descarregar el pilar per sota també es fa a la inversa, i el castell va perdent alçada, però des dels pisos inferiors. El tres per sota, però, es descarrega segons la forma habitual dels altres castells.

Per veure el tres de set aixecat per sota dels Castellers de Sabadell:

<http://www.youtube.com/watch?v=Drjbq8my0QI>

Per veure el tres de vuit aixecat per sota de la Colla Vella dels Xiquets de Valls:

<http://www.youtube.com/watch?v=gRQgLjo85lw>

Per veure el pilar de sis aixecat per sota dels Castellers de Vilafranca:

<http://www.youtube.com/watch?v=to099A41A-o>

<http://www.youtube.com/watch?v=utyqLXsp4p0>

http://www.youtube.com/watch?v=c_lm5DRyu4E

6. Els resultats a plaça

Els membres d'una colla castellera es passen moltes hores al local preparant els castells. Però quan decideixen portar una construcció a plaça, pot ser que no els surti bé. Els castells no són una ciència exacta. De vegades, falla alguna cosa i no es pot fer el castell.

Quan una colla intenta fer un castell en una actuació, poden passar diverses coses:

El castell es descarrega. El castell es munta, l'enxaneta arriba a dalt i fa l'aleta, i després tots els membres del castell baixen sense caure. Quan tots els castellers són a baix, el castell està descarregat.

El castell es carrega. El castell es munta, l'enxaneta arriba a dalt i fa l'aleta, i després, quan els membres del castell encara no han baixat, cau. En aquest cas es diu que el castell està carregat.

El castell es desmunta. El castell es munta, però abans que l'enxaneta arribi a dalt i faci l'aleta, els membres del castell baixen. Això passa perquè els castellers veuen que la construcció no és segura, i decideixen baixar abans de caure.

El castell queda en un intent. Es munta, però abans que l'enxaneta arribi a dalt i faci l'aleta, el castell cau.

Per veure un reportatge sobre els resultats a plaça:

<http://www.tv3.cat/videos/552599>

Els castellers sempre volen descarregar el castell perquè així demostren que tenen dominada la construcció i perquè si cauen es poden fer mal. Aquí la pinya fa de matalàs humà que mitiga la caiguda.

El castell pot caure quan s'intenta, però no es carrega, o quan s'ha carregat, però no es descarrega. Quan un castell cau es diu que **ha fet llenya***.

Moltes vegades, el resultat final del castell depèn de la dificultat que té: com menys castellers hi ha als pisos d'un castell, més difícil és la construcció. Així, un pilar és més difícil que un dos, i un tres és més difícil que un quatre. Però hi ha algun castell d'estructura composta que és més difícil que els d'estructura simple.

La dificultat dels castells també la determina l'alçada de la construcció. Així, un castell de nou pisos és més difícil que un de vuit, i un de vuit pisos és més difícil que un de set.

Els castells més alts que s'han fet fins avui tenen deu pisos d'alçada.

Per veure el primer 3 de 10 carregat de la història - Castellers de Vilafranca (15.11.1998)

<http://www.youtube.com/watch?v=41rz5RtdUY0>

Per veure el primer 3 de 10 descarregat de la història - Minyons de Terrassa (22.11.1998)

<http://www.3cat24.cat/video/772899>

* Fer llenya: caure el castell.

Alguns castells, per les seves característiques o per la seva significació històrica, han adquirit al llarg dels anys un sobrenom distintiu que finalment s'ha incorporat a la parla popular.

Així doncs, el quatre de vuit, sostre casteller durant el primer terç del segle XX que suposava un salt qualitatiu cap als castells de vuit, va acabar denominant-se el **carro gros**.

De la mateixa manera, el cinc de vuit, per les seves dimensions, és denominat molt sovint la **catedral**.

Quatre de vuit

Cinc de vuit

Amb l'arribada del seu germà gran, el cinc de nou amb folre, la construcció es quedà petita, i aquesta darrera no es va poder qualificar millor que com la **basílica**.

Cinc de nou amb folre

El millor castell documentat del segle XIX i un dels més fabulosos d'avui dia és, sense cap mena de dubte, el quatre de nou. És per això que molt freqüentment es fa referència a ell com el **castell total**.

*Quatre de nou amb folre dels
Minyons de Terrassa*

*Quatre de nou de
la Colla Joves Xiquets de Valls*

Un **vano** (diversos pilars de diferents alçades fets alhora per una mateixa colla) pot ser un bon final de festa per oferir als assistents després d'una bona actuació.

*Vano de la Colla Castelleria
Sant Pere i Sant Pau*

Vano dels Minyons de Terrassa

7. L'actuació

Les actuacions castelleres sempre es fan quan hi ha una festa popular. Hi ha molts tipus d'actuacions, però la més freqüent és la que reuneix tres colles a plaça. Sovint l'actuació comença amb un pilar que es mou, que camina fins davant de l'ajuntament.

Normalment, en una actuació, cadascuna de les tres colles disposa de tres torns. Així, poden fer tres castells cadascuna. Si una colla no aconsegueix fer un castell, pot intentar-ho una altra vegada en el mateix torn. Si en aquesta ocasió tampoc no aconsegueix fer el castell, s'acaba el seu torn, i la colla ha d'esperar al torn següent per tornar a fer un castell.

S'aconsegueix un castell quan, com a mínim, es carrega, és a dir, quan l'enxaneta arriba a dalt i fa l'aleta, encara que després el castell caigui. Al final dels tres torns, cada colla fa un pilar per tancar l'actuació. Així, si tot ha anat bé, cada colla surt de plaça havent fet un pilar de presentació, tres castells i un pilar final.

L'actuació més important per a una colla és, normalment, la de la festa major del seu poble, barri o ciutat i la de la **diada*** de la colla. L'actuació de la diada de la colla es fa el dia que l'entitat ha escollit, en la qual intenta mostrar la feina feta durant l'any. Segons la importància de l'actuació, les colles proven de fer construccions més o menys difícils.

Dins del calendari casteller, hi ha unes actuacions més importants que unes altres. Per exemple, Sant Fèlix, durant la Festa Major de Vilafranca del Penedès (a final d'agost), o la diada de Santa Úrsula a Valls (a final d'octubre) són dues de les actuacions més destacades, i és habitual poder-les veure per televisió. Aquestes diades reuneixen milers d'espectadors a les places, on es poden veure les construccions més importants que es fan actualment.

Altres diades importants són:

- 24 de juny, Sant Joan - Plaça del Blat de Valls.
- Diumenge de setembre més proper a la Mercè - Plaça Sant Jaume de Barcelona.
- 23 de setembre, Santa Tecla - Tarragona.
- Primer diumenge d'octubre dels anys parells - Plaça de Braus de Tarragona (Concurs de Castells).
- Tercer cap de setmana de novembre, Diada dels Minyons de Terrassa - Raval de Montserrat de Terrassa.

* **Diada**: dia assenyalat.

8. La música i els castells

Sempre que es fa un castell se sent una música que l'acompanya. La majoria de colles castelleres tenen un grup de músics que toquen durant les actuacions.

Els músics que acompanyen els castellers són els grallers. Es diuen així perquè toquen la gralla, un instrument de vent fet de fusta que té un so molt agut, però alhora molt alegre i molt adient per a ambients de festa. És un instrument mediterrani típic de tots els Països Catalans.

Durant les actuacions castelleres, la gralla va acompanyada del tabal, un instrument format per una caixa de fusta coberta amb una pell que es fa sonar picant amb uns bastons. El tabal marca el ritme de la melodia de les gralles.

Encara que la música sembli un element purament ornamental de la festa, el cert és que té un valor molt important a plaça perquè marca el ritme de les actuacions.

Durant el matí, hores abans de la diada, es fa sovint una cercavila per pregonar que aquell serà un dia de castells. Les colles passegen pels carrers de la vila amb la companyia del [Toc de matinades](#).

Amb la música també s'anuncia l'entrada a l'escenari de l'actuació de la colla: és el [Toc d'entrada](#).

Quan el castell està preparat per pujar els grallers comencen a tocar el famós [Toc de castells](#). Fins que no s'inicien els compassos d'aquesta peça no es considera l'intent com a vàlid i és un senyal claríssim per a tothom que es farà un castell.

Si es fa un castell de set, les gralles comencen a tocar quan estan pujant els terços; en un castell de vuit, comencen quan pugen els quarts, i en un de nou, quan pugen els quints. Un castell no es considera com a intent vàlid fins que la gralla no comença a sonar. El toc de castells té quatre parts: la pujada, l'aleta, la baixada i la sortida.

- **La pujada** indica que els castellers s'enfilen i munten els pisos del castell.
- **L'aleta** indica que l'enxaneta ha arribat a dalt, ha fet l'aleta i que, per tant, el castell s'ha carregat.
- **La baixada** indica que els castellers van baixant i entra en una part molt més alegre.
- **La sortida** indica que el castell s'ha completat sense problemes.

D'aquesta manera els grallers van informant a la resta de castellers sobre l'evolució del castell, sobretot als components de la pinya que no ho poden veure per si mateixos.

A vegades s'executa un pilar que es fa caminar fins al balcó del consistori municipal, un moment sens dubte molt espectacular que disposa de la seva pròpia música: el **Toc de pilar al balcó**. Sovint la colla amfitriona carrega un pilar que després el fa caminar fins ben a prop del balcó de l'ajuntament. Des d'allà es llença una faixa que recull l'inxaneta perquè la puguin **hissar***.

Al final de l'actuació els grallers de les diferents colles se solen reunir per celebrar l'exhibició i es fa el **Toc de vermut**.

* **Hissar**: fer pujar enlaire alguna cosa estirant la corda de la qual penja.

9. La competència castellera

Els castells desperten passions, que molt sovint ocasionen la competència entre les colles. Aquesta competència s'ha d'entendre com un factor positiu, que les porta a fer més bons castells. Malgrat la competència, les colles sempre col·laboren entre elles a plaça i s'ajuden en les pinyes.

La competència més intensa, la trobem en aquelles poblacions o zones on hi ha més d'una colla. Hi ha casos de competència història, com entre les dues colles de Valls, o les de Tarragona, on actualment hi ha quatre colles castelleres.

Als castellers i castelleres, els agrada dir que entre ells no hi ha competència, però fa poc temps han aparegut classificacions castelleres que les colles segueixen amb un gran interès. El lloc web de diverses colles i la premsa publiquen la classificació de les colles segons els castells que han fet.

A més, cada dos anys a la plaça de toros de Tarragona, s'hi reuneixen les millors colles del país per participar en un concurs casteller. Hi guanya la colla que aconsegueix fer les construccions més difícils.

El concurs, que es pot seguir per televisió i per ràdio, aplega milers de persones.

10. Una actuació qualsevol

En una actuació qualsevol, els grallers entren a plaça davant els castellers fent sonar el toc d'entrada a plaça. La colla ja ha muntat un pilar de quatre que fa caminar fins davant del balcó de l'ajuntament, on hi ha les autoritats de la població. El pilar es descarrega entre l'alegria del públic que ha anat a veure l'actuació.

Fer un castell demana força temps de planificació i muntatge, sobre tot si es fan grans castells, amb l'estructuració sempre complicada de les diferents pinyes (folre i manilles inclosos). No s'ha de perdre la paciència si una colla triga massa a iniciar un intent de castell o si, abans de declarar-se l'intent, es dona l'ordre de desmuntar-lo perquè no està ben plantat.

A l'hora d'anar a una diada com a espectador s'han de tenir en compte algunes qüestions. En primer lloc, cal saber que una diada sol durar un parell d'hores. La major part de les actuacions es fan a l'estiu, els diumenges o dies festius i a partir de migdia. Evidentment, es pot marxar abans, però si hi ha la intenció de presenciar-la sencera és convenient dur aigua, alguna peça per protegir-se del sol i una gran dosi de paciència.

També és molt important respectar els silencis. Tot i que pot ser molt emocionant veure com es va desenvolupant el castell, és convenient no aplaudir ni fer celebracions fins que com a mínim no s'ha carregat. Això és molt important sobretot davant l'execució dels quatre amb agulla, on no tothom sap que el castell està carregat només quan queda lliure el pilar. Fer-ho abans d'hora pot desconcentrar i despistar els castellers.

No cal engrescar-se des del principi a fer pinya, perquè el fet de no saber-ne pot perjudicar l'elaboració del castell. Si es fa, cal recordar que no s'ha de fer recolzant-se als braços de qui hi ha davant, sinó que s'ha d'empènyer cap amunt, en direcció al tronc del castell.

Els castellers comencen a formar la pinya i, tot seguit, els segons s'enfilen sobre la pinya. El cap de colla els demana si tot va bé, i ells fan que sí amb el cap. A continuació, pugen els terços. En aquest moment, les gralles comencen a tocar la melodia del toc de castells: el castell ja ha començat!

Pis a pis, l'estructura es va muntant. Ara pugen els quarts, ara els dosos, ara l'acotxador i, finalment, l'enxaneta, que fa l'aleta mentre les gralles ho fan saber a tothom amb la música.

La gent que hi ha a plaça aplaudeix. El cap de colla demana concentració als castellers, que comencen a baixar. Els membres del tronc fan cara de patir: el castell passa uns moments difícils, però aconsegueixen descarregar-lo entre els crits d'alegria dels membres de la colla. Mentre els grallers toquen la sortida del toc de castells, la pinya es desfà. El castell s'ha descarregat; feia temps que la colla el volia fer i ara ja ho ha aconseguit.

Al cap de dos torns més de castells, acaba l'actuació. La colla ha descarregat tots tres castells, i munta un pilar de cinc per acabar la diada. Després de descarregar-lo, els grallers interpreten el toc de vermut, i els castellers se'n van de la plaça amb la satisfacció d'haver fet bé la feina. Salut i castells!

Enllaços castellers

Colles castelleres (www.castellersdelaviladegracia.cat/colles.php)

Al·lots de Llevant

<http://www.adellevant.com>

Angelets del Vallespir

<http://angeletsdelvallespir.free.fr/>

Bordegassos de Vilanova

<http://bordegassos.tripod.com>

Capgrossos de Mataró

<http://www.capgrossos.com>

Castellers d'Altafulla

<http://www.castellersaltafulla.cat>

Castellers de Badalona

<http://www.didal.com/castells/index.html>

Castellers de Barcelona
<http://www.castellersdebarcelona.org>

Castellers de Caldes de Montbui
[Dades no disponibles](#)

Castellers de Cerdanyola del Vàlles
<http://www.castellersdecerdanyola.8k.com>

Castellers de Cornellà
<http://www.castellerscornella.org>

Castellers d'Esparraguera
<http://www.castellersdesparreguera.com>

Castellers d'Esplugues
<http://www.castellers-esplugues.org>

Castellers de la Sagrada Família
<http://www.castellerssagradafamilia.com>

Castellers de la Vila de Gràcia
<http://www.castellersdelaviladegracia.cat>

Castellers de l'Hospitalet
<http://agora.ya.com/cdlh>

Castellers de Lleida
<http://www.castellersdelleida.com>

Castellers del Riberal
<http://perso.wanadoo.fr/catnet/CdR1997.html>

Castellers de Mallorca
<http://www.castellersdemallorca.com>

Castellers de Mollet
<http://castellersdemollet.miarroba.com>

Castellers de Rubí
<http://www.galeon.com/xatos>

Castellers de Sabadell
<http://www.drac.com/saballuts>

Castellers de Sant Andreu de la Barca
<http://www.agora.ya.com/pinyanegre>

Castellers de Sant Boi
<http://castellersdesantboi.iespana.es>

Castellers de Sant Cugat
<http://www.castellers.net>

Castellers de Sant Feliu de Llobregat
<http://castellers.santfeliu.net>

Castellers de Sant Pere i Sant Pau
<http://august.ivb.fut.es/castells/spisp/index.htm>

Castellers de Santa Coloma
http://www.gencat.es/entitats/castl_sc.htm

Castellers de Sants
<http://www.borinots.cat>

Castellers de Terrassa
<http://www.castellersdeterrassa.terrassa.net>

Castellers de Vilafranca
<http://www.castellersdevilafranca.com>

Castellers del Poble-sec
<http://www.castellersdelpoblesec.cat>

Colla Castellera de Figueres
<http://www.intercom.es/ccf>

Colla jove dels Castellers de Sitges
<http://www.jovedesitges.org>

Colla Jove Xiquets de Tarragona
<http://www.collajove.com>

Colla Joves Xiquets de Valls
<http://www.collajoves.com>

Colla Vella dels Xiquets de Valls
<http://www.collavella.cat>

Margeners de Guissona
[Dades no disponibles](#)

Marrecs de Salt
<http://www.marrecs.org>

Matossers de Molins de Rei
<http://www.molinsderei.net/castellers>

Minyons de l'Arboç
[Dades no disponibles](#)

Minyons de Terrassa
<http://www.minyons.org>

Moixiganguers d'Igualada
<http://www.moixiganguers.org>

Nens del Vendrell
<http://www.nensdelvendrell.org>

Nois de La Torre
<http://www.publiweb.es/nois-de-la-torre>

Nyerros de la Plana
<http://www.geisic.com/nyerros>

Sagals d'Osona
<http://www.sagals.com>

Tirallongues de Manresa
<http://www.tirallongues.com>

Torraires de Montblanc
<http://www.tinet.org/~torraire>

Vailets de Ripollet

<http://es.geocities.com/vailetsderipollet>

Xerrics d'Olot

<http://www.olot.org/cultura/castellers>

Xicots de Vilafranca

<http://www.impacte.com/xicots>

Xics de Granollers

<http://www.xics.cat>

Xiquets del Serrallo

<http://www.tinet.org/~cxst>

Xiquets de Reus

<http://www.xiquetsdereus.net>

Xiquets de Tarragona

<http://www.fut.es/~xiquetst>

Arreplegats de la Zona Universitaria
<http://www.arreplegats.cat>

Emboirats de la Universitat de Vic
<http://www.webcindario.com/emboirats>

Gambirots de la Universitat de les Illes Balears
<http://www.uib.es/associacions/gambirots>

Ganàpies de la Universitat Autònoma de Barcelona
<http://tau.uab.es/associacions/ganapies>

Marracos de la Universitat de Lleida
<http://www.marracos.udl.cat>

Xoriguers de la Universitat de Girona
<http://www.xoriguers.org>

Bibliografia i webgrafia

CHUMILLAS, Oriol (2006). *Els castellers*. Eumo Editorial. Universitat de Barcelona.

<http://personal4.iddeo.es/gla/Castells/castells.htm>

<http://www.lafura.cat/castells>

<http://www.eljoccasteller.cat>

<http://www.lawebdelscastellers.com>

<http://ca.wikipedia.org/wiki/Castellers>

Tota la informació ha estat extreta del llibre *Els castellers*, d'Oriol Chumillas; de la pàgina www.lawebdelscastellers.com, i de la Wikipedia.